

Stauning vitjaði arbeiðsmenninar í høvuðsstaðnum

*Arbeiðsmannafelagið tók undir við hansara hugsan um at stríðið
fyri sosialum rættvísi eisini skuldi ganga fyri seg innan tinggátt*

Javnaðarflokkurin varð stovnaður í 1925. Høvuðsorsøkin var tann, at tær stóru samfelagsbroytingarnar, sum vóru í tíðarskeiðnum, nakað undan síðsta aldraskifti og fram í hesa öldina, høvdu við sær eina vaksandi fjöld av lønmótakurum, sum í verandi flokkum ikki sóu sær nakað politiskt tilhald. Fyri lønmótakarnar taldi tað mest, at bót varð um sosialu korini. Undir hvørjum viðurskiftum við Danmark hetta varð gjørt kom í aðru røð.

Árið fyri at javnaðarflokkurin varð stovnaður, kom danski javnaðarflokkurin, Thorvald Stauning, fyrstu ferð fram at sum forsetismálaráðharri. Hann vitjaði árið eftir í Føroyum, og Havnar Arbeiðsmannafelag sendi telegram um-borð á Tialdri til hansara

fyri at bjóða honum til fundar.

Stauning jattaði, og hóskvøldið 3. september 1925 tók hann lut á nevndarfundi í felagnum. Skrivarin í felagnum, Maurensius Viðstein, greiddi frá, hvussu felagið varð ment og stríddist fyri betri lønarkor-um og øðrum viðurskiftum í sambandinum, og Stauning gleiddist um hetta, men heitti á felagið um eisini at nýta møguleikan at seta síni fólk í tingið.

Fullsett Losja

Yvir háls og herðar varð kallað saman til limafundar kvøldið eftir, tí Stauning hevði boðað frá, at hann fegin vildi tosa fyri fólkinum. Eingin sessur í stórasali í losjuni var tómur, og Stauning var fegin.

Hann greiddi arbeiðsmannunum frá, hvussu

javnaðarflokkarnir høvdu vunnið fram í Svøríki, Danmark, Onglandi, Belgia og Fraklandi, og hann helt tað vera náttúrligt, at javnaðarflokkarnir í Føroyum ikki bara var skipað í verkafeløg, men eisini royndi at fáa fótin fyri seg á politiska viðvøllinum.

Stauning vildi ikki siga nakað vanvirðandi um føroysku umboðini í ríkisdegnum, sum vóru fólkavaldir av føroyingum, men hann staðfesti, at tað uppskot um at bota sosialu viðurskiftini hjá øllum fólkinum komu fyri í ríkisdegnum, so at kvøddu føroyingarnir altíð ímóti tí, sum flokkurin hjá arbeiðsmannunum gjørdi, tí teir atkvøddu saman við vinstra flokkinum.

At hetta festi í ber takkar-kvøðan, sum skrivarin í arbeiðsmannafelagnum, Maurensius Viðstein, bar fram

greiða ábending um. Hann heitti á limirnar í sínum felag um ikki at halda uppat at stilla upp, hóast fyrstu royndirnar høvdu verið minni góðar.

Stauning vitjar aftur

Triátíðirini vóru rakár, arbeiðsmannafelagið stríddist fyri at útvega limunum arbeiðspláss, og tá tað hoyrdist, at Stauning, forsetisráðharri, á veg til Íslands skuldi leggja at í Havni 7. juli, avgjórði arbeiðsmannafelagið at veita honum tignarlaga móttøku.

Málið var sjálvsagt at tosa við hann um vánaligu viðurskiftini og um møguleikan stuðul frá donsku javnaðarflokkinum til verkætlanir, felagið var farið undir fyri at fáa limunum arbeiði.

Bæði arbeiðsmenn og -kvinnur stóðu fyri móttøk-

Stauning vitjaði fyrstu ferð í Føroyum í 1925. Á fundi, sum Havnar Arbeiðsmannafelag skipaði fyri segði Stauning, at hann helt tað vera náttúrligt at javnaðarflokkarnir í Føroyum ikki bert var skipað í verkafeløg, men eisini royndi at fáa fótin fyri seg á politiska viðvøllinum

uni, sum var skipað soleiðis, at tey fóru í skráðgongu úr kommunuskúlagarðinum út á bryggjuna, har formaðurin og næstformaðurin fluttu fram røður og homorkestrið spældi. Seinni um dagin bjóðaðu teir Stauning á Restorffs kondittari til kaffi, køkur og sigarir. Stauning var út-lærdur sigarrullari.

Eftir vitjanina kendi felagið tað soleiðis, at teir høvdu fingið gott samband

við forsetismálaráðharran, og tað gjørdi teir fleiri ferðir nýtslu av.

Tað tók langa tíð at vinna Havnina

*62 ár gingu frá tí javnaðarflokkurin stillaði upp og til hann
gjørdist størsti flokkur í Suðurstreymi*

Tað hevur víst seg aftur og aftur, at í londunum kring okkum hevur javnaðarflokkurin havt stóra undirtøku millum fólk í størstu plássunum og kanska serliga í høvuðsstaðnum. T.d. hevur ein av háborgunum hjá danska javnarflokkinum verið Keypmannahavn, har teir hava átt býráðsformannin stóran part av hesi öldini.

Eisini í øðrum størri donskum kommunum hevur javnaðarflokkurin staðið sterkur, t.d. í Ålborg, Århus og Odensen. Í øllum hesum býnum hevur javnaðarflokkurin sitið verið størst-

ur, bæði í kommunupolitikki – tí hava teir vanliga havt býráðsformannin – og í landspolitikki.

Strítið í Havni

Men í Føroyum hevur tað verið strevið hjá javnaðarflokkinum at vinna høvuðsstaðin. Borgarligu flokkarnir hava verið sterkari, og teir hava í mong ár átt býráðsformannin. Vit skulu eini fyrati ár aftur í tíðina fyri at finna javnaðarmann í býráðsformanssessinum. Tá var tað J. P. Henriksen, sum var formaður.

Eisini í landspolitikki-

num hevur tað gingið strítið at vinna fram hjá javnaðarflokkinum. Á fyrsta valinum, flokkurin stillaði upp – tað var í 1928 –, atkvøddu 126 í Suðurstreymi fyri javnaðarflokkinum, og tað bar ein eykavaldan mann við sær. Á næsta valið var undirtøkan tann sama, og ein eykavaldur tingmaður valdur, men valini aftan á settu suðurstreymoyingar viðhvørt javnaðarmann á ting, og við hvørt fall hann aftur.

Hvørjar ferð

Síðani 1958 hevur í hvussu

so er eitt javnaðarumboð verið valt í lögtingið fyri Suðurstreym, og síðani val-lógin varð broytt í 1978 og talið á valdømisvaldum tingmonnum fyri Suðurstreymoyar valdømi hækkaði upp í átta, hevur tað hvørja ferð eydnast flokkinum at fáa tvey umboð vald.

Flokkurin hevur á valinum síðani 1978 verið á upp í móti eins stórum og hinir triggir stóru flokkarnir, men á valinum í 1990 bar rættliga til. Veljarnir í Nólsoy, Kirkjubø, Velbastað, Kaldbak, Hesti, Norðradali og Tórshavn sýndu flokkinum so stórt álit, at hann við

2.597 atkvøðum gjørdist størstur av øllum – hálvtannað hundrad atkvøður undan fólka flokkinum, sum hevði verið størstur tey bæði valini frammanundan.

Ikki mestu umboðanina

Hóast javnaðarflokkurin er størstur í valdøminum, so hevur hann ikki størstu umboðanina í lögtinginum. Fólka flokkurin hevur triggjar menn, meðan javnaðarflokkurin bara hevur tveir.

Hetta kemst av, at saml-

aða atkvøðubýtið um alt landið bar við sær, at fólka flokkurin fekk ein eykavaldan javnaðarflokkurin ong-an eykavaldan tingmann fekk. Hevði flokkurin fingið ein eykavaldan seinas, so hevði hann komið inn í Suðurstreymi, tí har vóru fleiri avlopsatkvøður enn í hinum valdømunum.

Á valinum seinast restaði ikki so ógvuliga nógv í at fáa triðja valdømisvalda tingmannin. Hevði flokkurin fingið 166 atkvøður fleiri, so tók hann mannin frá sjálvstýrisflokkinum.

